

MAJOR NÁNDOR:

Tűz a tarlón

Virágzott az akác, bódított a szaga, s az egész falu nyeldeste.

Ilyen időtájt, május közepén langyosodnak meg az estek nyáriassá, s ha már az akác virágzik, az ember is fölgyúri az ingujját, úgy jár a dolga után. Mert melegedik, jön a nyár.

Van ilyenkor munka a mezőn, de ha fáradt is az ember, nemigen fekédné le este, legfeljebb a szabadban. Mert este, ha már dobott a lónak éjjelre rágnivalót, a tunya legény is megáll az istálló előtt, s a satyakot följebb löki a fején. Arra gondol, hogy jó lenne valahol, egy győpös udvaron leheveredni. És valakinek az ölében elszundikálni. Jó volna.

Virágzott az akác...

A falu szélén, ahol az öreg Barcsi kertje mellett az a nagy sövény van, összetalálkozott két ember. Fiatalok, legények. Mintha centivel mérték volna egymáshoz őket, olyan egyforma testes. Nem az a fajta, amelyiken szinte rezeg az izom, hanem amelyiknek feszül a bőre. Csontosak. Tán el is mentek volna egymás mellett, de hirtelen megálltak. Pedig egyfelé vezetett az útjuk. Aztán jobban szemügyre vették egymást, hadd lássák, az-e az, akit gondolnak. Az volt.

— Jó estét Jóska.

— Neked is.

Ha nappal lett volna, akkor folya már a beszéd, hisz jóban vannak ők, nagyonis jóban, együtt kocsiskodnak a szövetkezetben, — de este találkoztak. Ennek meg nagy súlya van. Ez nagy baj, hogy egyfelé visz az útjuk. Így aztán olyan csönd lett, hogy hallani lehetett a szomszéd faluból a harangozást, pedig az ritka eset. Keserves egy állapot ez a hallgatás. Rosszabb a foghúzásnál. Pedig az se gyönyörűség.

Tabi Bandi kotorászott a zsebben, Révész Jóska meg odaszólt közben:

— Gyujts rá, de adj tüzet.

Amaz zavartan, szinte dadogott. Rendes hangja nem jöhetett, mert úgy állt a dolog, hogy nem jól állt.

— Én is ezt akartam mondani.

— Nofene. Hát neked sincs gyufád?

— Nincs.

— Ez baj. Így hát nem szilunk.

Itt aztán megint belebújt a nyavalya a tudományba, mert kifogytak a szóból. Állt az egyik, állt a másik. Már olyanná fajult a helyzet, hogy a Jóska ilyenféleképpel biztatta magát: no, Jóska, mit nézed ezt a bugrist, üss bele, hogy bepizskolja az inát! Még jószerecse, hogy idejében eszé-

bejutott valami. Hogy Bandi nem is olyan bugris. Bugris, bugris, hát, hogy is jutott az eszébe ez a szó? Nem tudta kitalálni, hát elnevette magát, s a bocskorával nagyot rúgott egy arra ugráló varangyba. Bandi is széthúzta a száját s nevetett. Amannak meg tetszett, hogy ez a saját kárát neveti tulajdonképpen, hát hahotázás közben tagolta:

— Mit ne-vetsz?

Megálltak kissé pihenni.

— Amit te. Hát te?

Ekkor Jóska arra gondolt, hogyha megmondaná Bandinak, biztos nem lenne olyan vigyorgó holdvilágképe. Nem állta, hogy még egyet ne kuncogjon, aztán meg hazudott jókorát.

— Azt, hogy... azt nevetem, no, hogy... hogy te is, meg én is a Boriskához indultunk, osztán most meg megálltunk.

Jóska nem bírta nevetés nélkül, de Bandi ugyancsak komoly lett. Tudta ő is ezt nagyon jól, de így szemtől szembe mondani mégis fura...

Aztán Jóska is megcsendesedett s félre-visszanézve a falu felé, letépett a sövényről egy levelet, azt rágcsálta.

— No, Bandi, gyűssz-e velem hazafelé?

Az zavarodott egykissé.

— Vagy ketten menjünk a lányhoz egyazon céllal?

Bandinak nem volt hazamehetnékje. No meg, akart valamit tudatni Jóskával. Hogy ő nemcsak azért jár ahhoz a lányhoz, hogy járjon, vagy mintha sok lenne a bocskor talpa. Mert az ugyan nem sok egy csöppet se, bónra árulják.

— Jóska, tudod, izé, én nőszülni akarok.

Most aztán amannak is elege lett. Hátratette kezét, megrándult a szája. Mert itt bajok lesznek, ez így nem lehet tovább. El kell intézni, már úgysis egy hónapja kerülgetik egymást. Majdhogynem minden este. Végére kell járni a dolognak, elég ebből!

Kihúzta magát legényesen, s szép csendben mondta.

— Bandi, én is nőszülni akarok.

Hogy itt kis szünetet tartott, a szavak szinte csengtek a levegőben. Aztán folytatta:

— Osztán... máma ne is menjünk. Se te, se én. Mert, ha te szereted, hát én is... Majd vasárnap elintézzük a táncon.

Bandin látszott, hogy ideges, hogy föl van húzva, mint a vekkeróra. Egyre szuszogott, s szinte világított a szeme. Jóska még állt egy pillanatra, aztán lépett kettőt hazafelé. Akkor megfordult.

— Jössz velem?

Amaz tétovázott, aztán mégis kilépett. Mentek az első sarokig szótlanul. Nyugodalmat jójucakát mondtak s az egyik erre, a másik arra.

Jóska csak úgy mentében leszakított egy akácfürtöt. Éppen a házuk elé ért. Megállt, nagyot szít a levegőből. A szellőcske megsarkantyúzta a fürtös ágakat. Csak ez a nesz hallatszott, semmi más.

A legény messzire hajította az akácvirágot, befordult s úgy bevágta a kaput, hogy csak úgy zengett.

*

Búzaérés előtt a határjáró egyik napon még zöldesnek látja a búzát, kovászosnak vagy tejesnek a magot. Ha pár napig nem jár arra, nem látja, meglepődik, hogy lám, három-négy nap alatt kicsattant a búza, sárga a határ, beért a kenyér.

A gyereklány is növekszik. Gyerek az csak, elmennek mellette, észre se veszik. Aztán zsendül, pezsdül, egyszer csak kipattan a szép-

sége, termete, s csak csodálkoznak az emberek, hogy lám, ki gondolta volna... Aztán, mikor először megy a táncra, már nem állják az idősebb legények sem fölkerülni egy táncra. Pedig két évvel ezelőtt tán még szóba se álltak vele, elnéztek felette. Ilyenkor meg, tánc közben, rámosolyognak a zsenge lányra, hogy:

— Ejnye, lám, hogy megnőttél!

Csak ennyit mondanak eleinte, csak úgy ártatlanul, az idősebbek nyelvén, pedig tudja csoda, mit gondolnak. Ez már csak így van.

Aztán, ha az ilyen fiatal lány nagyon szép, akkor sokaknak tetszik, sokan végignéznek rajta és mindenki gondol valamit. Ki-ki mást.

Bencze Boriskával éppen így volt. Nemigen vették észre a legények, csak azon az emlékezetes első mulatságon. Az első nótánál, Turi János, a virtuskodó, erős legény végignézett a lányokon, csak úgy cigarettával a szájában. Megakadt a szeme rajta. Annyit mondott, hogy: hm. Eldobta a cigarettát és felkérte. Aztán így a többiek is. Szegényke irult-pirult eleinte. Aztán meg tetszett neki a dolog. Már mint az, hogy ez a legény is, meg amaz is, mindig jobban hozzáhúzódtott. Szegény fiatal lányka eleinte nem tudta feltalálni magát, hát mindenkivel kedveskedett. És ez volt a baj, mert mindenki félremagyarázta a dolgot. Nem szólt a lány semmit ellene, szégyelt szólni, aztán meg, mikor megnőtt, hát megszokta, hogy többen járnak utána. Tetszett neki.

Vasárnap este a táncon zsbongás van, ki-ki beszélget, a legények csoportokban. A lányok is csirregnek. A táncterem körül asszonyok ülnek s ugyancsak nézik, ki kivel táncol. Azok ezt tárgyalkják susmogva, mert hisz ez a dolguk.

— Takács Etust a Bagi táncoltatja, tán valami...

— Hát nem tudja? A multkor, kedden-e, vagy szerdán, — igen, kedden. Este megyek hazafelé, oszt...

Megszóal a zene. Mindenki táncra indul.

Az ajtóban két legény áll: Révész Jóska és Tabi Bandi. Egyik se mozdul, egyik se indul. Nézik Boriskát.

Jóska kihajtotta a kabátra az inggallérját, azt igazgatja. Bandin nyakkendő van. Tiszta ing szoritja rezesszínű nyakát, látszik, hogy szoritja. A legény kigombolja, lejjebb eresztü a nyakkendőt. No, az még a zsebbe is kerül onnét. Erősen úgy látszik a dolog, mert a legény nem jókedvű.

Allnak, egyik se indul. Mintha nem mernének egymásra nézni. De Jóska mégis odafordul.

— Visszamegyünk, Bandi? — és int az ivóterem felé.

Az nem szól semmit, de azért megy. Jóska után. Leülnek az asztalhoz, bort rendelnek. Isznak együtt. Jön a többi legény. Jókedvűek, heccelődők, s ez a kettő is vigyorog már. A bor melegít, nevetet. A bor vigasztal. A bor merészebbé teszi az embert, mulattat. Zsbong a társaság.

— Én nem tudtam, hogy Kaszás Imre úgy áll az Esztivel, — mondja az egyik szöke legény.

A melletteülő verejtékét törli. Épp táncról jöttek, az megizzaszt.

— Osztán baj az? Hadd legyen!

— De látom, hogy truccol a Kaszás, ferdén néz rám.

Turi Sándor, a vereses legény az asztal szélénél állva tölt a poharakba. Kicsit rózsáskedvű már.

— Bele kell verni a nyavalyás Kaszásba, majd lejjebb eresztü az orrát.

De már isznak is, el is felejtették hirtelen a Kaszás Imrét, mert Tabi Bandi valami nótába kezdett. Ilyenkor aztán beleharsognak a faragatlan, nyers hangok teljes tüdőből. Hogy ki bírja nagyobb szusszal. Mert ilyen a danolás módja.

Mulatoznak a legények jócskán, az órán le-föl nyargalász a mutató, múlik az idő. A két legény csak iszik, mulat-a többivel, de egyik se táncol. Jóska vigyázza Bandit, az meg Jóskát. Néha összevillan a szemük, de csak elfordítják. Mert tudja mind a kettő: ez az a nagy nap, amikor eldől, melyikük jár Boriskával. S már lehet akármilyen szép ez a multság, bármilyen jó is a bor, nem ér az semmit, erőltetett a jókedv.

Bandi izeg-mozog a széken, aztán int Jóskának. Félremennek. Megáll a két legény, egymással szemben. Bandi szól.

— Boriskával beszélni kéne.

Jóska hallgat, mert most arról van szó, hogy ketten oda nem állhatnak a táncterem közepén, hát akkor melyikük menjen?

— Majd én szólok hozzá.

Csattan a szó:

— Én is bírok.

Osszenéznek. Itt nincs orvosság, míg a Boriska nem dönt. Jóska a józanabb, higgadtabb.

— Hát akkor, majd ha hazafelé indul, megyünk mindaketten... Benézünk a táncolókhöz?

Benéztek az egyik ajtón, Boriska meg éppen akkor ment kifelé a másikon. Egy legényarc is megvillant az ajtó árnyékában, a keszeg Réti Balázsé. A két legény ismét összenézett. Hirtelen egyet gondoltak. Megfordultak s az udvaron át kiléptek a hátsó kapun.

— Megkerüljük őket, aztán eléjük vágunk.

Bandi csak ment Jóska után. Kiléptek jócskán, szaladtak is egy darabon. Faárnyékok, házak maradoztak el. Egy utcasarok előtt beállt Jóska a kapuba.

— Erre kell jönniök.

Vártak egy picikét, aztán tényleg jöttek. Balázs mesélt valamit, dörmögött a hangja, Boriska meg vihogott. Bandi szája megrándult. Ökölbe szorult a keze. Ha most valakit megüt, az összerogy. Jóska figyelt. Szobor volt az arca.

Azok már a sarokhoz értek. Jóska kilépett a kapuból, Bandi utána. Balázs meglátta őket, hirtelen megtorpant, mint akit váratlanul ér valami. Aztán gyorsan megfordult.

— No, szerbusz Boriska, én erre mék, hazafelé.

Mire amaz a kettő a sarokra ért, Balázs már vagy húsz lépéssel odébb járt. Bandi levegőbe hasított az öklével. Majd szét vetette a mérget, hogy nem üthet.

— Hazafelé, Balázs? Hazafelé?

Az megállt. Megfordult. Nézett, mintha nem tudná, ki az.

— Te vagy az, Bandi?... Hazamék, persze, mert hisz már későn van. Jóccakát.

Ellépkedett. Még füttyürészett is, mintha meg se ijedt volna amazoktól.

Boriska úgy meglepődött, hogy szóhoz is alig-alig jutott. Hát ez meg mi? Bandi, meg Jóska együtt? És Balázssal találják. Most mi legyen?

— Együtt gyöttünk. Hát ti hová mentek, hisz nem arra laktok, gyertek velem...

De a két legény csak nem mozdult. Farkasszemet néztek. A lány meg közöttük.

Bandiba megint az az előbbi ütésvágy mászott, s már előre is dőlt. Jóska szétvetette lábát, s hátul összefonta kezét. Kemény melle előre dülledt.

— Na, gyertek, mit álltok?

Jóska most a lányra nézett, elmosolyodott szeliden.

— Innét sehová, Boriska, nem bizony, míg meg nem mondd, Boriska, melyikünk menjen... örökre... csak egy mehet...

A lány szinte megijedt. Elpirult. Elfordult. Aztán hirtelen mindkettő karját megfogta. Akkor meg, mintha szemibe szállt volna valami, azt dörzsölte. Jobbra-balra lépett, aztán mindkettőt hazafelé húzta.

— Ugyan, ugyan...

Bandi erősen állt, mint egy oszlop, azt húzhatta.

— Itt választanod kell...

— Ugyan, ugyan...

Bandi félretolta a lányt s feléje görnyedt.

— Nem tudsz választani?

Csönd, mint a kriptában.

A legény leeresztette a kezét, aztán odébblokte a lányt s hátraszegte fejét.

— Hát akkor az erő választ...

Aztán amahoz fordult.

— Jóska, állj ki, ha mersz! — s messze hajította kabátját.

A lány állt még egy pillanatig, nézett, tétovázott, kicsi szája szóra nyílt, meg becsukódott. Akkor hirtelen megfordult és futásnak eredt. Futott, a két legény meg nézett utána míg elnyelte a setét.

Bandi még föl se ocsúdott, Jóska még a lány után nézett ugyan, de már csak gúnyosan, Bandihoz szólt, de még csak felé se fordult.

— Hallod, Bandi, én nem verekszem Boriskáért. Csak te vedd föl a kabátod. Nem szeret az igazán se engem se téged...

Bandi nem akarta hinni. Az nem igaz! Jóska fél, hogy ő megverné, hát most le akarja beszélni a lányról. Nem fogja lebeszélni! Úgy fordult a másik felé, mint valami vadállat. Szinte parázslott a szeme.

— Miért?

Jóska már csak nyugodtan mosolygott, megsimította kicsi bajszát, és előrenyújtotta jobb kezét.

— Ezért!

Amaz megrökönyödött. Az ámulattól szóhoz se jutott. A kézben egy jó, kézhezálló bot volt, olyan rőfnyi.

— Látod, ezért, Bandi. Mert a Boriska is látta.

Erőt vett magának a legény.

— Hát aztán?

— Miféle aztán? Ha verekedni akartál volna igazán, olyat odaszótam volna, hogy föl se kelsz többet, hiába vagy erősebb.

— Attól még szerethet a Boriska.

Amaz elnevette magát.

— Hahaha! Szerethet... Hallod, hát gondold meg mán: ha szeretne, akkor féltett volna, oszt kért volna engem, hogy jaj, ne verekedjete, jaj, ne! Vagy hozzád szaladt volna, hogy védjen.

Elhallgatott, várta a hatást. Az látszott is, mert Bandi ugyancsak furcsán hallgatott. Aztán folytatta.

— Én mondom, Bandi, Boriska nem szeret egyikünket se, rága ki a fene a szokását...

A másik úgy le volt forrázva, hogy nem szólt semmit, csak elfordult. Igazat adott, de bántotta az igaz, fájt neki. De már csaknem mutatja!

— Igazad van.

Akkor meglódult, fölterítette kabátját. Rázta kicsit, porolta az ujját, közben mondta:

— Hát akkor tényleg kibabrált velünk, szégyenszemre. Ha meg tudnák a többiek... Én meg még verekedni is akartam...

Így beszélt, de belül forrt. Egette a szerelem, fütötte, s lobogott a vére.

— Hallod, Bandi, mondok valamit.

Cigarettdát szedett elő.

— Na, mit?

— Azt, hogyha már így sikerült a dolog, akkor rá se nézzünk. Megérdemli, a keserűség ott egye meg, ahol van! — és belesuhintott a levegőbe.

Osszenéztek.

— No, Bandi, kezé rá, osztán gyerünk mi is haza... Osztán senki meg ne tudja, mi volt itt, mert szégyenszemre...

Kezét csaptak, ki-ki a maga útjára tért, a maga utcájába. Csak a lépések kopogtak, nagy volt a csend máskülönbén. Mert van úgy, hogy a legény se danol, se füttyöl. Csak a maga gondja nyomja. Az egyik könnyebben veszi; piszkálja ugyan, de legyint egyet s aztán leván. Megnyugtítja magát, hogy a lány nem érdemel mást. De a másik keményen viseli a bajt, fáj neki, kínlódik, s csak annál jobban szereti, kínjában, szégyenében. Nem néz a lányra, kerüli és azt hiszi, hogy gyűlöli, gyűlöli teljes szívéből, — pedig akkor szereti legjobban.

*

A cséplés mindig ricsajos. Kemény a munka, nehéz, de hamar múlik az idő, mert egyre incselkednek. A fiatalok is, meg az öregek is.

Zúg a gép, alig lehet szót érteni tőle. A masiniszta olajos kezét a nadrágba törli, közben nagyokat pislog a nap felé. Erősen perzsel. A gép nagyokat nyel a kévékből.

A pelva-kaparólányok por elleni szemüveget viselnek, s egyre firtogatják az orrukat. Porosak azok már mindenhol, még a blúz alatt is. A kévéhányók meg se törlik az arcukat, pedig folyik a sós izzadság, belep a por, toklász, csípi a szemüket, meg mindent. De azért csak viccelődnek, s ivás után fél bögre vízzel nyakonöntik a vízholdó lányt, mégpedig oly ügyesen, hogy az a keblére folyjon.

— Hahaha!

Odébb, a mázsánál a brigádvezető beszélget a masinisztával. Találgatják, mikor lesz készen a cséplés.

— Estefelé, — szól az olajosnadrágú.

— Talán lemegy.

— Nincs már a határban búzánk? — kérdezi Bencze Bálint a gépész.

— Van egy kisebb kocsira való, de az messzi van ám, vagy tíz kilométerre, tudod, a szenesi határban. Épp azon gondolkozom, ki menjen érte.

Aztán körülnéz, fürkészi, ki is van itt. Meglátja Tabi Bandit. Az jó lesz, lám, a szövetkezet legjobb lovait hajtja, három évesek, olyan élő tüzek, azokkal hamar megteszi az utat. Már oda is szólt neki.

— Bandi öcsém, kíméssz a Bajsi földjére, behozod, ami még ott maradt. Nem lesz nagy kocsival...

— Én nem bánom, csak jöjjön valaki adogatni.

A brigádvezető szétrézett. Ejnye, hát ki menjen, hisz minden ember foglalt. Ki legyen az, hisz az asszonyoknak is van munkájuk.

És éppen akkor jött meg Bencze Boriska. Két nagy kanna ivóvizet hozott. Tarka- virágos cicruha van rajta, fején pirosbabos kendő. Erett, szépalakú, erős lány, csak most látszik igazán.

A brigádvezető gondolkodott.

— Ki legyen?

Aztán, mint akinek észébe jut valami, a gépészhez fordult.

— Bálint, kimenne a lányod?

— Miért ne menne?!

És szólt a Boriskának, lépjen fel a kocsira. A legény meglepődött. De megnyugtatta magát, tőle ugyan jöhet, őt nem érdekli. A lány irult- pirult s azt motyogta, vizért kell mennie.

— Fontosabb ez, lányom. No, menjél csak, hazaérték az aratási bála! — szólt az apja.

Szegény lány kelletlenül szállt fel a kocsira. Igen, mert a kocsin Bandi ült.

Trappoltak a lovak. Bandi csak előre nézett, mintha minden figyelme a rohanó lovakon lenne. Pedig nem. Meleg volt nagyon, arról bal felől. Nyugtatta magát, semmi az. Ara se pillantott.

A mellettük elrohanó akácfáról két vadgalamb rebbent szét. Egy szállásról kiszaladt két hatalmas kutya. Veszettül ugatták a kocsikereket, majdhogy föl nem ugrottak a kocsioldalra. Boriska megijedt. A legényhez bújt. Az fölugrott, mintha parázs ért volna hozzá. Végigvágott az egyik ében, az vonítva kotródott vissza.

A csatornapartra értek, azon vezet az út egész kiig. A halak nagyon pipáltak, karikák peregtek a víz színén. Van, aki azt mondja, ilyenkor időváltozás lesz.

Boriska ölében tartotta kezét. Gondolkodott, csak maga elé nézett, ki tudja hová, tán a szoknyájaszélire...

Bandi a lovakat figyelte, s rémesen bizsergette valami. Rádöbbsent, hogy ő nagyon szereti ezt a lányt. De meg nem szégyeníti magát, arra nem fordul, ha megszakad is. A világért se.

A lovak fölött, a legyek hadával, vízióként libegett egy sötét este története.

És kiértek a tarlóra, hogy nem szóltak egy szót se.

De akkor már tüzesek voltak. A lány szemé csillogott. A legény melie feszült. Most mindjárt világ vége lesz, ha rá nem gyujt. Már füstölt is a cigaretta. A lány hajigálta fel a kévét. Tízet. Tizenötöt, húszat. Remegett, mint a virág, ha porosszájú méhecske száll rá. A lovak rém legyések, prűszkölnek.

A legény már nem is a kévét látja.

És akkor...

A legény a kocsi faránál áll, a lány feldobja a kévét. A villa csupaszon ágaskodik az égnek. A legyes ló kiugrik. A legény meghimbálódzik. Cigaretta a kocsin. Buffanás, sikoly. Borzasztó nyögés. Mint mikor a bikát letaglózzák. Aztán: jaj, jaj...

A lány fölugrik, ráborul a legényre, nyalábolja, öleli, de azt már kiverte a verejték. Ahogy öleli a legényt, véres lesz a keze. A villa nyugodtan pihen, ágán por fürdik a vérben.

Mint az örült, fölugrik a lány, majd leborul. Zokog, szorítja azt a vérest.

— Jaj... jaj...

A kocsi messze porol, a lovak suhannak.

— Jaj... jaj...

Fölugrik a lány. Kócos, a szája keserű. Alig áll a lábán. Örült feleséget érez. És úgy érzi, megszakad mindene, elvesz a szíve, mindene, de mindene.

— Nyö... hnyö... hnyö...

És akkor a lány elfordul. Futásnak ered. Szoknyája magasra csapkod, lábát kisebb a tarló. Csak szalad. Maga se tudja hová. Orvosért-e, vagy a világ végére. Mindegy. Csak fut, már a parti uton. Messze előtte füst, lobog a kocsi. Ó rohan. Liheg, már kovácsfujtató a melle. Szeme véres és kidülledt. Csak tovább. Talpába túske hasít. Csak tovább, tovább, tovább, egyre futni. Már olyan, mint egy égő pipacs. Egy láng előtte a határ. Minden ég, minden piros, akár a vér.

És mikor már semmit se látott, semmit se hallott, véginyúlt a part fűvében.

Úgy találták meg a szövetkezetiek is, csak akkor már fehér volt és nyugodt. Feje felett egy harangvirág bólogatott, tán muzsikált is. Szép csendesen, mint a lélekharang. Csilingelte a reziemet.

(A »Híd« irodalmi pályázatán második díjat nyert novella)

Konyovics Milán: Nyár (olaj)